

Par valsts pārbaudes darbu rezultātu analīzi izglītības kvalitātes aspektā un izglītojamo sasniegumu valsts pārbaudes darbos dinamika pēdējo piecu gadu laikā

VISC organizē valsts pārbaudījumus (eksāmenus un centralizētos eksāmenus) ar mērķi novērtēt izglītojamo sasniegumus atbilstoši vispārējās izglītības standartiem attiecīgās izglītības pakāpes noslēgumā.

Valsts pārbaudījumi par vispārējās vidējās izglītības ieguvu ir ne mazāk kā četri eksāmeni:

- 1) centralizētais eksāmens latviešu valodā;
- 2) centralizētais eksāmens vienā svešvalodā (angļu, vācu, krievu, franču) pēc izglītojamā izvēles;
- 3) centralizētais eksāmens matemātikā;
- 4) vismaz viens eksāmens pēc izglītojamā izvēles mācību priekšmetā, kurā eksāmenu organizē VISC (centralizētie: Latvijas un pasaules vēsture, bioloģija, fizika, ķīmija, otra svešvaloda; necentralizētie: informātika, ģeogrāfija, mazākumtautību valoda (krievu) un literatūra, ekonomika), vai citā mācību priekšmetā, kura apjoms izglītības programmā nav mazāks par 105 mācību stundām un kurā eksāmenu organizē pašvaldības izglītības speciālists, izglītības pārvaldes iestāde vai izglītības iestāde.

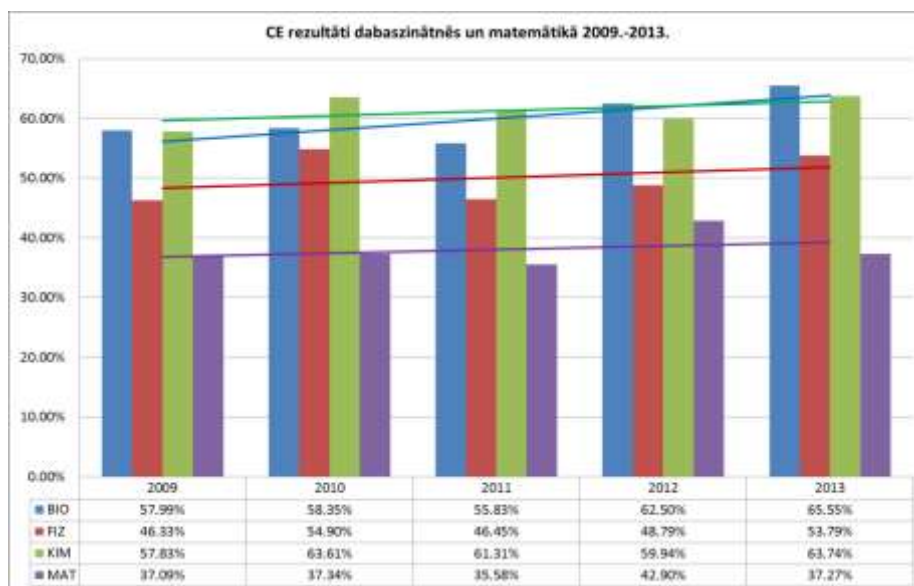
Izglītojamo sasniegumi eksāmenos tiek vērtēti 10 ballu skalā. Par pietiekamu 10 ballu skalā uzskata vērtējumu, kas ir **ne zemāks par 4 ballēm**. Centralizētajos eksāmenos izglītojamo sasniegumus izsaka procentuālā novērtējumā. Pietiekams mācību sasniegumu vērtējums ballēs ir kritērijs gan pārcelšanai uz nākamo klasi, gan arī izglītību apliecināša dokumenta (apliecības vai atestāta) saņemšanai.

Līdz 2011./2012.mācību gadam bija noteikts, ka vērtējums centralizētajā eksāmenā nav iegūts, ja izglītojamā eksāmena darba kopvērtējums ir nulle procentu, līdz ar to dokumentu par vispārējo vidējo izglītību varēja iegūt izglītojamie ar ļoti zemiem sasniegumiem. Lai sekmētu izglītojamo sasniegumu paaugstināšanos, tika noteikti stingrāki kritēriji vērtējuma iegūšanai centralizētajos eksāmenos – nosakot, ka vērtējums ir iegūts, ja izglītojamā eksāmena darba kopvērtējums ir ne mazāk kā pieci procenti. Vispārējās vidējās izglītības sertifikātā svešvalodu centralizētajos eksāmenos papildus tiek norādīts izglītojamā valodas prasmes līmenis atbilstoši Eiropas Kopīgās pamatnostādņēs noteiktajiem valodas apguves līmeņiem B1, B2 vai C1.

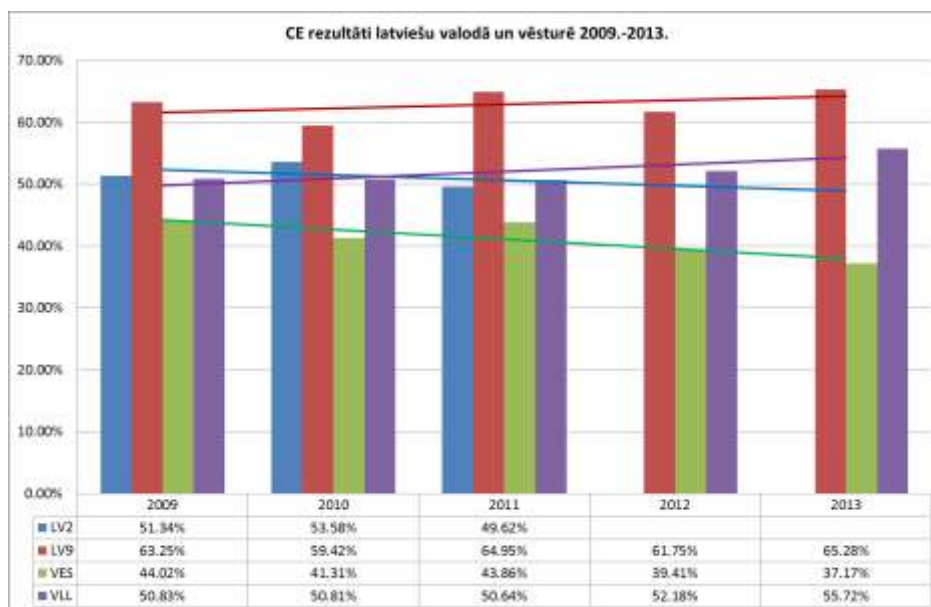
Centralizētie eksāmeni un eksāmeni izglītojamo mācību sasniegumu novērtēšanai atsevišķos mācību priekšmetos pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpes noslēgumā tiek veidoti pēc noteiktas metodikas. To grūtības pakāpe tiek veidota tā, lai izglītojamo sasniegumi veidotu normālsadalījumu ar vidējo vērtību 5-6 balles vai 45% - 55% no maksimālā vērtējuma, lai uzdevumi nebūtu ne par vienkāršu, ne par sarežģītu. Tas nozīmē, ka tiek izmantots normatīvais vērtējums – izglītojamo sasniegumi tiek salīdzināti savā starpā. Otrā plānā paliek kritēriālais vērtējums – vai izglītojamais ir vai nav sasniedzis standarta kritēriju vai konkrētu sasniegumu līmeni. Līdz ar to nav sagaidāms tāds centralizētais eksāmens vai eksāmens, kurā visi Latvijas izglītojamie pēkšņi iegūtu tikai vērtējumus no ļoti labi līdz izcili.

Centralizētajos eksāmenos par vispārējās vidējās izglītības ieguvu ir vērojamas vairākas iezīmes.

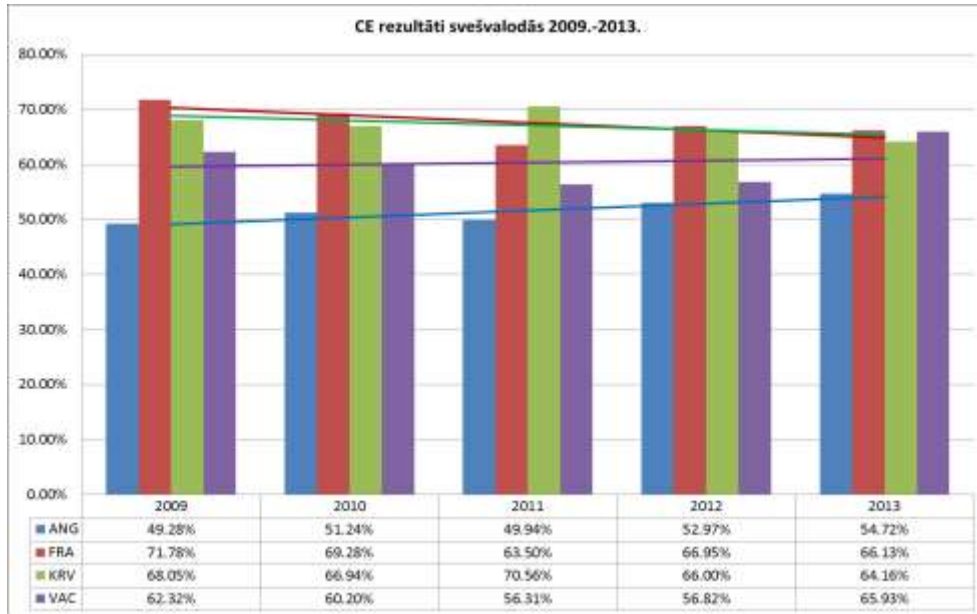
Gan obligāto, gan izvēles centralizēto eksāmenu rezultāti norāda uz izglītojamo mācību sasniegumu īpatsvara paaugstināšanos (1., 2. un 3.attēls). Izņēmums ir izglītojamo mācību sasniegumi franču valodas un Latvijas un pasaules vēstures centralizētajā eksāmenā. Franču valodas eksāmenu kārtu ļoti neliels skolēnu skaits (2012./2013.mācību gadā – 53 izglītojamie), līdz ar to eksāmena vidējo rezultātu ietekmē pat viena izglītojamā sniegums. Latvijas un pasaules vēstures centralizētā eksāmena salīdzinoši zems vidējais rezultāts ir skaidrojams ar profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo, kuri kārtu šo eksāmenu, skaita lielo īpatsvaru – 77,8% no visiem eksāmena kārtotājiem.

1.attēls

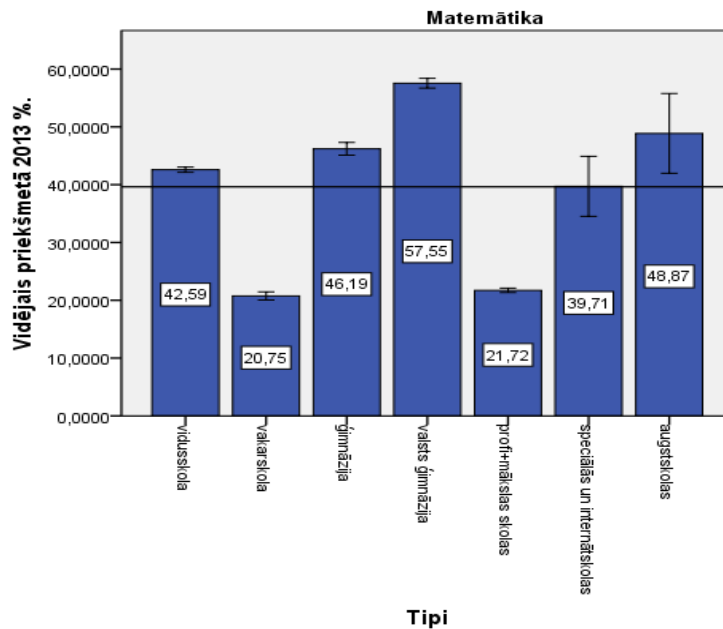
2.attēls

3.attēls

Neskatoties uz to, ka no 2011./2012.mācību gada vienotu latviešu valodas centralizēto eksāmenu par vispārējās vidējās izglītības ieguvi kārtu gan latviešu mācībvalodas izglītības programmu, gan mazākumtautību izglītības programmu izglītojamie (2.attēls, LV2), latviešu valodas apgūvē ir vērojama pozitīva mācību sasniegumu dinamika.

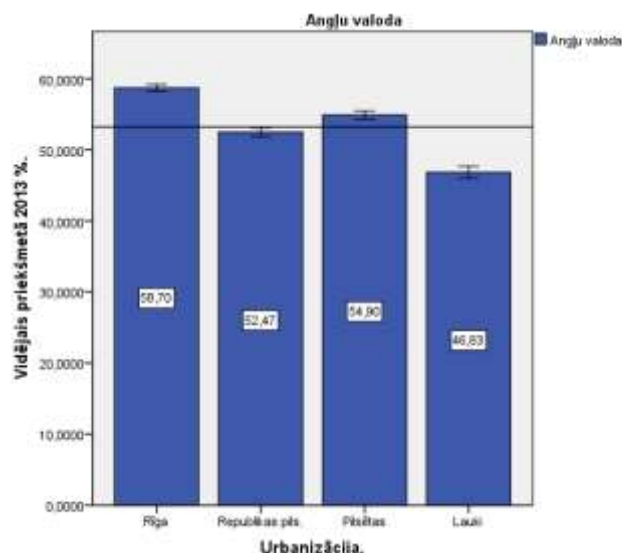
Centralizēto eksāmenu rezultāti būtiski atšķiras dažādu tipu skolās. Piemēram, matemātikas centralizētā eksāmena rezultāti 2012./2013.mācību gadā (4.attēls).

4.attēls

Vakara (maiņu) un neklātienes izglītības programmās, kā arī profesionālās izglītības iestādēs eksāmena rezultāti ir ievērojami zemāki par vidējo rezultātu valstī.

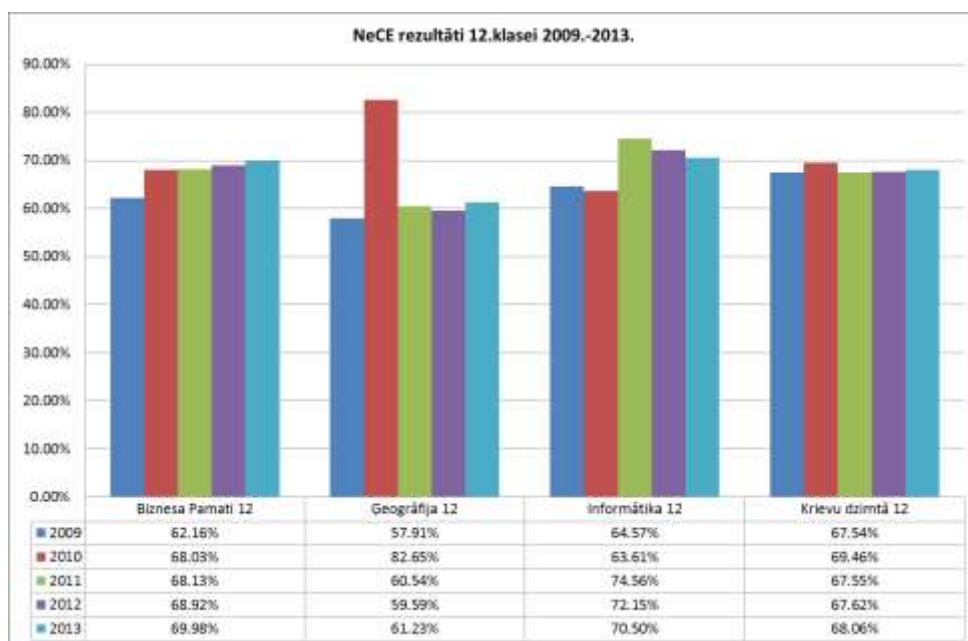
Atšķirīgi ir rezultāti centralizētajos eksāmenos Rīgas pilsētā un lauku reģionos (5.attēls).

5.attēls

Piemēram, angļu valodas centralizētā eksāmena rezultāti 2012./2013.mācību gadā Rīgas pilsētā ir augstāki nekā lauku skolās.

Necentralizētie eksāmeni un centralizētie eksāmeni, kas nav obligāti, ir izglītojamo izvēles eksāmeni, ko kārtā vidēji ap 10% absolventu. Šo eksāmenu rezultāti (6.attēls) faktiski liecina par skolas panākumiem atbilstošo mācību priekšmetu apgūvē.

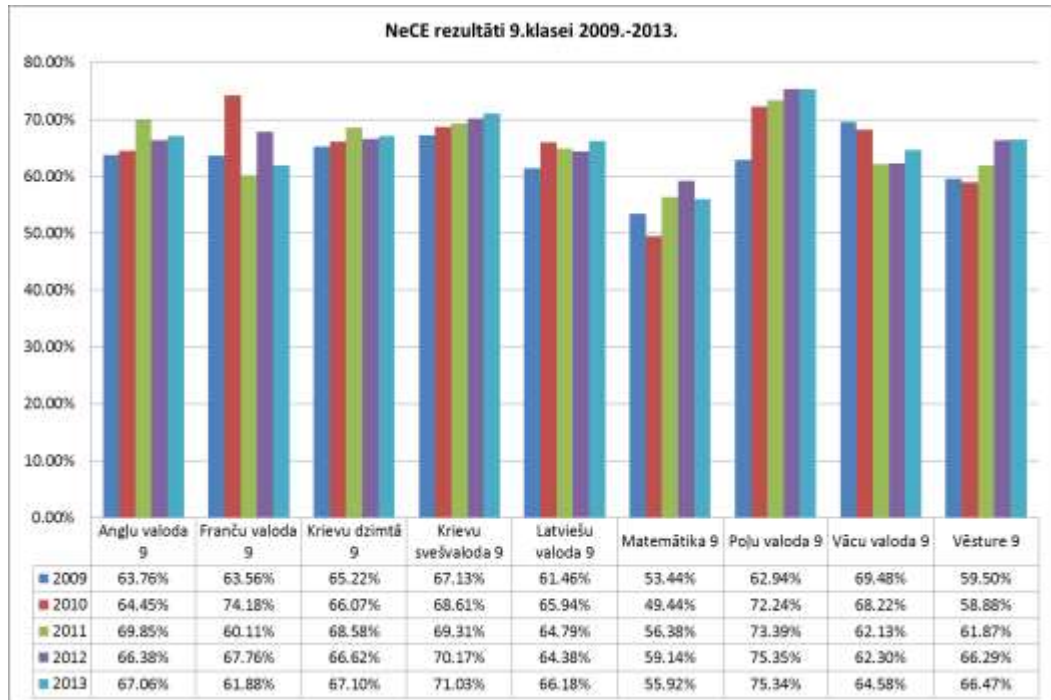
6.attēls

Valsts pārbaudījumi, beidzot 9.klasi:

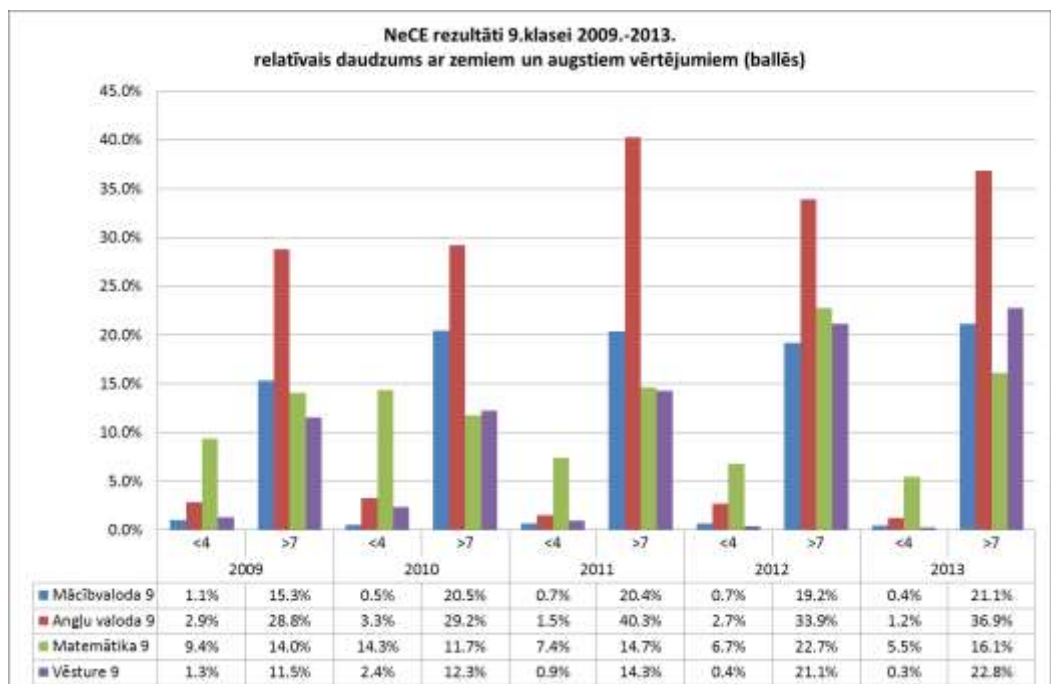
- 1) eksāmens latviešu valodā latviešu mācībvalodas izglītības programmās;
- 2) centralizētais eksāmens latviešu valodā mazākumtautību izglītības programmās;
- 3) eksāmens matemātikā;

- 4) eksāmens Latvijas un pasaules vēsturē;
- 5) eksāmens mazākumtautības valodā mazākumtautību izglītības programmās;
- 6) eksāmens svešvalodā.

Pēdējo piecu gadu laikā ir vērojama pozitīva mācību sasniegumu dinamika arī eksāmenos par pamatizglītības iegūvi, izņemot vācu un franču valodas eksāmenus, kuru kārtotāju skaits ir neliels (7.attēls).

7.attēls

8.attēls

8.attēlā redzams, ka izglītojamo skaitam ar labiem un augstiem sasniegumiem 9.klases eksāmenos ir tendence pieaugt, īpaši vēstures eksāmenā – no 11,5%

2009.gadā līdz 22,8% 2013.gadā. Savukārt izglītojamo skaitam ar zemiem sasniegumiem jeb nepietiekamu vērtējumu eksāmenos ir tendence samazināties. 2012./2013.mācību gadā mācībvalodas un vēstures eksāmenos vērtējuma zem 4 ballēm īpatsvars nepārsniedza 0,5%, matemātikā, salīdzinot ar 2008./2009.mācību gadu, tas samazinājies par 3,9%.

Informācija, ko sniedz valsts pārbaudes darbu rezultātu statistiskā analīze, dod iespēju skolām un pašvaldībām analizēt un salīdzināt savus izglītības kvalitātes rādītājus ar valsts vidējiem rezultātiem. Valsts pārbaudes darbos iegūtos rezultātus VISC izmanto salīdzināšanai ar starptautiskajos pētījumos iegūtajiem rezultātiem, veidojot izpratni par pasaules valstu un starptautisko organizāciju izglītības kvalitātes vērtēšanas standartiem un pieejām.

Valsts pārbaudījumi (diagnosticējošais darbs) pamatizglītībā, beidzot

3.klasi:

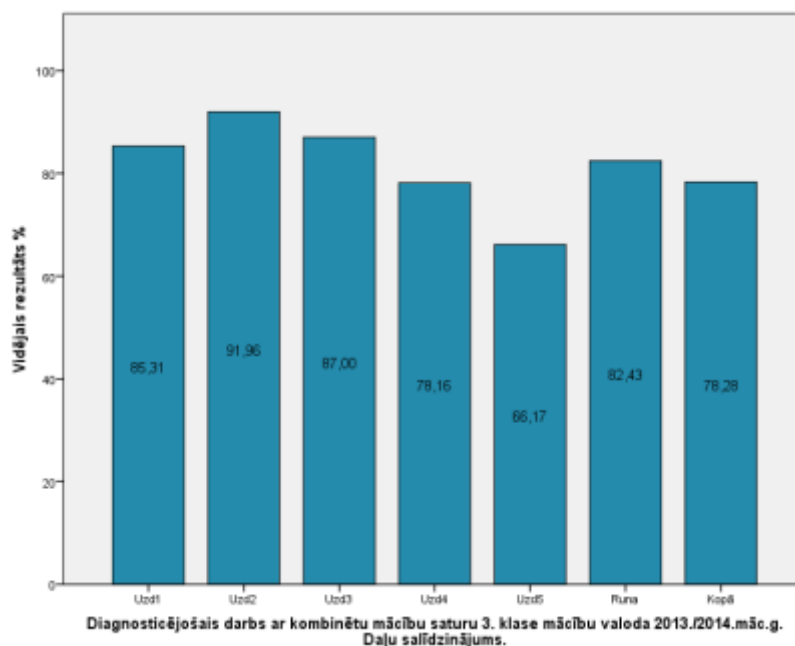
- 1) diagnosticējošais darbs ar kombinētu mācību saturu (mācībvalodā un matemātikā);
- 2) diagnosticējošais darbs latviešu valodā mazākumtautību izglītības programmās.

6.klasi:

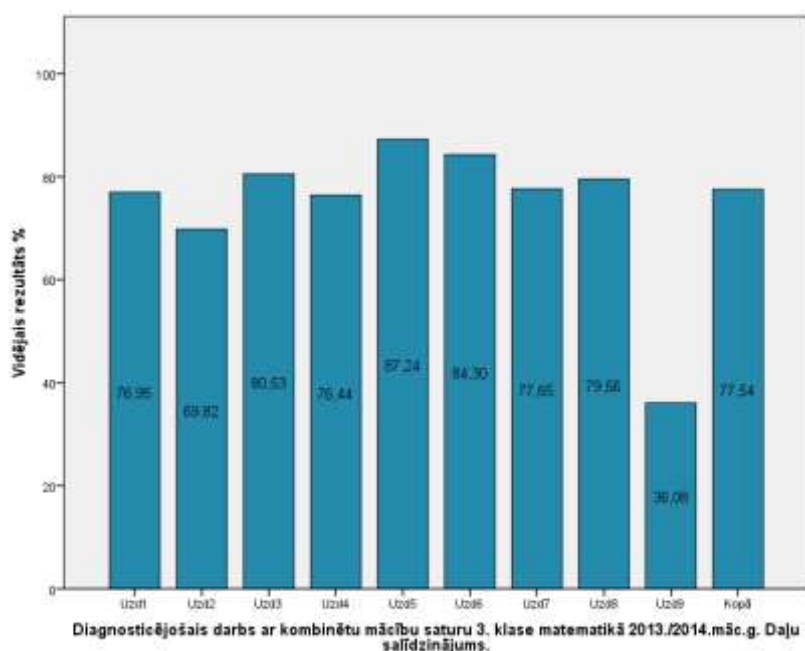
- 1) diagnosticējošais darbs mācībvalodā;
- 2) diagnosticējošais darbs matemātikā;
- 3) diagnosticējošais darbs dabaszinībās;
- 4) diagnosticējošais darbs latviešu valodā mazākumtautību izglītības programmās.

Ņemot vērā, ka viena no vērtēšanas funkcijām ir uzlabot izglītojamo sasniegumus jau mācību procesa laikā, 2012.gadā pamatizglītības 3.un 6.klases valsts pārbaudījumu forma *ieskaite* tika aizstāta ar citu valsts pārbaudījumu formu – *diagnosticējošais darbs*. Ieskaites aizstāšana ar diagnosticējošo darbu ļaus pedagogiem savlaicīgāk un labāk organizēt individuālo pieeju mācību procesā, kā rezultātā būtu jāuzlabojas izglītojamo sasniegumiem arī izglītības pakāpes noslēgumā 9.klasē. Izglītojamo sasniegumi diagnosticējošajā darbā netiek vērtēti ar ballēm, bet gan vērtējums tiek izteikts punktos un kopprocentā.

2013./2014.mācību gadā 3.klases diagnosticējošais darbs ar kombinētu mācību saturu notika mācību gada vidū. Pirms diagnosticējošā darba VISC izstrādāja metodisko materiālu, kas skolotājus rosināja mērķtiecīgam darbam mācību priekšmetu standartā noteikto pamatprasmju apgūvē. Diagnosticējošais darbs deva iespēju iegūt drošus un ticamus datus par mācību priekšmetu mācībvaloda un matemātika standartu prasību apguvi (9.un 10.attēls). Pēc diagnosticējošā darba norises veiktā diagnosticējošā darba detalizēta rezultātu analīze un metodiskie ieteikumi ļāva pedagogiem spriest par izglītojamo gatavību apgūt šos mācību priekšmetus 4.klasē.

9.attēls

10.attēls

2014./2015.mācību gadā visi diagnosticējošie darbi ir ieplānoti 2.semestra vidū, pēc kuru norises tiks veikta detalizēta rezultātu analīze un doti metodiskie ieteikumi izglītojamo sasniegumu uzlabošanai.

Ar mērķi uzlabot izglītojamo sasniegumus matemātikas un dabaszinātņu mācību priekšmetos 2014./2015.mācību gadā tiks izstrādāti diagnosticējošie darbi pamatizglītības posmā, lai novērtētu izglītojamo pamatprasmju atbilstību konkrētā mācību priekšmeta standarta prasībām.

Ņemot vērā šobrīd sabiedrībā pastāvošos atšķirīgos viedokļus par vispārējās vidējās izglītības centralizētajiem eksāmeņiem, turpmāk būtu organizējamās diskusijas valsts pārbaudījumu sistēmas pilnveides kontekstā.